

Slutredovisning av projekt
Datum 2014-08-11
Västra Götalandsregionen

Folkhälsokommitténs sekretariat,
Kultursekretariatet,
Regionutvecklingssekretariatet,
Rättighetskommitténs kansli

Till folkhälsokommittén, kommittén för rättighetsfrågor, kulturnämnden och regionutvecklingsnämnden

Att mäta sociala värden

Slutredovisning av projekt om utvärderingsmetoden
SROI (Social Return on Investment)

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Introduktion	4
1.1 Projektets bakgrund, syfte och mål.....	4
1.2 Kortfattad beskrivning av metoden SROI	4
1.3 En av flera metoder.....	5
1.4 Om rapportens upplägg	5
2. Resultatredovisning	6
2.1 Projektets innehåll och genomförande	6
2.2 Projektdeltagarnas upplevda nytta.....	7
2.2.1 Projektdeltagarnas upplevda nytta av utbildningen.....	7
2.2.2 Utbildningens påverkan på synen på den egna verksamheten	7
2.2.3 Metodens användbarhet vid verksamhetsutveckling.....	8
2.2.4 Kan SROI-analysen påverka externa aktörers syn på verksamheterna?	8
2.3 Tjänstepersonernas uppfattade nytta	8
2.4 Den politiska referensgruppens uppfattade nytta	9
3. Diskussion och slutsatser.....	9
3.1 Tankar om metodens tillförlitlighet och användbarhet.....	10
3.2 Måluppfyllelseanalys och slutsatser	10
3.2.1 Har projektet gett ny kunskap om att mäta sociala värden?.....	11
3.2.2 Är SROI en lämplig metod för verksamhetsutveckling för social ekonomi?	11
3.2.3 Är SROI en lämplig metod för att mäta sociala värden?.....	11
3.2.4 Projektgruppens slutsatser	11
Bilaga 1: Utvärderingsfrågor	13
Bilaga 2: Kansliernas nuvarande uppföljnings- och utvärderingsarbete	15

Sammanfattning

Projektet ”Att mäta sociala värden” har genomförts i samarbete mellan den sociala ekonomin och Västra Götalandsregionen. Inom ramen för projektet har en utvärderingsmetod provats i syfte att försöka svara på om den är lämplig för att mäta sociala värden (som exempelvis stärkt självförtroende). Sju organisationer från den sociala ekonomin har erbjudits utbildning och handledning i att använda utvärderingsmetoden Social Return on Investment (SROI). En projektgrupp med tjänstepersoner från Västra Götalandsregionen och en referensgrupp med politiska representanter har följt arbetet på nära håll.

Projektgruppen konstaterar att metoden har ett antal fördelar. Bland annat att den sätter sociala värden i fokus, att den antar ett brukarperspektiv och att den ger en struktur för att beskriva en komplex verksamhet. Dock konstateras att metoden kan vara resurskrävande att genomföra och att SROI-värdet inte kan användas som grund för jämförelser mellan olika verksamheter. Projektgruppen drar följande slutsatser:

- **Vi ser en möjlighet att använda SROI**

När syftet är verksamhetsutveckling och när möjlighet finns att ge extra stöd är SROI en användbar metod.

- **Vi ser att SROI *inte* är en lämplig metod**

När syftet är att kontrollera en verksamhets resultat eller att skapa ett beslutsunderlag för att göra prioriteringar mellan olika verksamheter att finansiera är SROI inte någon lämplig metod eftersom SROI-värdena inte är jämförbara.

- **Vi ser att det finns en risk att metoden missbrukas**

SROI-värdet är ett enkelt och tydligt sätt att kommunicera en verksamhets värde i siffror. Det är lätt att använda och sprida. Eftersom de politiska beslutsunderlagen behöver vara tydliga finns risk att SROI-värdet missbrukas i jämförande analyser mellan verksamheter och används som grund för prioriteringar.

- **Vi ser att syftet måste styra val av metod**

Valet av metod är inte bara en fråga om *hur* sociala värden ska mätas utan den första frågan som måste besvaras är *varför* vi ska mäta sociala värden. Olika syften ger olika svar på om en metod är lämplig eller inte. De sekretariat som har arbetat med projektet är olika och har olika behov av utvärderingsmetoder. Det går därför inte ge ett entydigt svar på om metoden är lämplig.

- **Vi tror att mer kunskap är nödvändig**

Projektet har testat en enskild metod för att mäta sociala värden. Vi tror att mer kunskap är nödvändig. En metod kan aldrig förväntas fylla alla kunskapsbehov. En bredd i angreppssätt och metoder samt en levande diskussion om hur den sociala dimensionen kan synliggöras i det politiska samtalet och beslutsfattandet tror vi är viktigt.

1. Introduktion

Pilotprojektet ”Att mäta sociala värden” var en gemensam satsning mellan folkhälsokommitténs sekretariat, kultursekretariatet, regionutvecklingssekretariatet och rättighetskommitténs kansli. Inom projektet har verksamhetsutveckling inom social ekonomi varit i fokus och projektet har undersökt en metod för att mäta och förstå sociala värden. Metoden kallas för Social Return on Investment och förkortas SROI.

I denna slutrapport beskrivs projektets genomförande och projektgruppens, projektdeltagarnas och den politiska referensgruppens reflektioner. Rapporten avslutas med slutsatser om metodens användbarhet för Västra Götalandsregionen. Rapporten kommer att redovisas för respektive nämnd under hösten 2014.

1.1 Projektets bakgrund, syfte och mål

Den sociala ekonomins råd (SER) är ett råd med representanter för ideella organisationer som arbetar med sociala frågor och representanter för regionutvecklingsnämnden i Västra Götalandsregionen. Under ett SER-möte 2012 väcktes frågan om hur den ideella sektorn ska kunna beskriva vad den gör och dess värde på ett relevant sätt. SER-representanter diskuterade vilka utvärderingsmetoder som är lämpliga att använda och en av de metoder som väckte intresse var SROI.

Efter detta möte fattade SER ett beslut att gå vidare och genomföra ett pilotprojekt för att testa metoden i praktiken. En budget på 280 000 kronor avsattes gemensamt av fyra politiska nämnder inom Västra Götalandsregionens; folkhälsokommittén, kulturnämnden, kommittén för rättighetsfrågor och regionutvecklingsnämnden. Tjänstepersoner från respektive nämnds sekretariat bildade en projektgrupp och respektive nämnd utsåg representanter till en politisk referensgrupp. Projektet inleddes i maj 2013 och avslutades i april 2014.

Enligt projektplanen var syftet att *stärka den sociala ekonomin i Västra Götaland*. Projektets mål när det gäller genomförande och resultat var följande:

- tillsammans med organisationer från social ekonomi i Västra Götaland genomföra ett gemensamt läroprojekt kring metoden SROI
- öka kunskapen om att mäta sociala värden
- testa ett verktyg för verksamhetsutveckling för social ekonomi
- pröva om resultatet av metoden fungerar för att mäta sociala värden
- dra lärdomar och utveckla regionens arbete med social ekonomi

Åtta organisationer från den sociala ekonomin i Västra Götaland, erbjöds att under ett halvår genomföra en utbildning i metoden SROI. Varje organisation hade möjlighet att delta med två till tre deltagare i utbildningen.

1.2 Kortfattad beskrivning av metoden SROI

Utvärderingsmetoden SROI har en bred ansats genom att försöka fokusera på det värde en verksamhet skapar både *socialt*, *miljömässigt* och *ekonomiskt*. SROI är även en metod som försöker att studera den faktiska förändringen som verksamheten bidrar till och inte bara titta på processer eller genomförda

aktiviteter. När man begränsar en studie till att endast titta på processen landar analysen ofta i att beskriva hur många som har deltagit i en aktivitet. Metoden SROI syftar till att även beskriva tänkta effekter som exempelvis ökat självförtroende eller ökad disponibel månadsinkomst som en konsekvens av de jobb som utbildningsinsatsen eventuellt lett till.

SROI-metoden går ut på att organisationen skapar en så kallad beviskedja som beskriver hur resurser är tänkt att omvandlas till insatser vilket antas leda till vissa resultat och effekter, se bild nedan.

I analysen tas sedan hänsyn till vilka effekter som kan härledas till den specifika insatsen. Som ett avslutande steg kan ett SROI-värde räknas fram som beskriver varje insatt kronas avkastning. Exempelvis betyder siffran 1:3 att en investerad krona förväntas ge/antas ha gett tre kronor i avkastning.

Enligt metodens förespråkare är SROI en av få metoder som beaktar värdet av effekter som saknar marknadsvärde, exempelvis självkänsla, social integration och egenmakt. Genom att försöka beräkna värdet av dessa effekter kan en total bild av förhållandet mellan kostnader och värde skapas. SROI sägs handla om nytta snarare än pengar. Pengar används som storhet eftersom det är ett redan vedertaget språk för att kommunicera värde. Rätt använt menar förespråkarna att man kan förbättra möjligheterna till resursfördelning som inte bara baseras på ekonomiskt utan även socialt och miljömässigt ansvarstagande.

1.3 En av flera metoder

På såväl nationell som internationell nivå har medvetenheten ökat kring att vi för att kunna skapa en hållbar värld måste hitta alternativa mätmetoder som inte enbart fokuserar på ekonomiska resultat (exempelvis BNP). Det finns initiativ på EU-nivå där man lyfter upp behovet av nya metoder för att mäta hållbarhet men detta ligger i sin linda och det finns inga tydliga rekommendationer när det gäller vilken metod som bör användas på nationell nivå.

Inom ramen för detta projekt har ingen systematisk kartläggning av alternativa metoder gjorts men det kan konstateras att SROI är en metod bland flera. Det verkar dock vara en av de mer kända och omtalade i dessa sammanhang. En annan metod som används mer generellt för att förklara ett socialt mervärde är Global Reporting Index (GRI), som försöker att skapa ett ramverk för att rapportera socialt, miljömässigt och ekonomiskt värde. I Sverige har SROI använts i Malmö stad för att utvärdera Folkets Park.

1.4 Om rapportens upplägg

Med utgångspunkt i projektets mål har följande tre frågeställningar formulerats och fungerat som vägledning för slutrapporten:

1. Har projektet gett ny kunskap om att mäta sociala värden?
2. Är SROI en lämplig metod för verksamhetsutveckling inom den sociala ekonomin?
3. Är SROI en lämplig metod för att mäta sociala värden?

I kapitel två beskrivs hur projektet har genomförts och vilka som har deltagit. Därefter presenteras de deltagande organisationernas erfarenheter och uppfattningar om nyttan med metoden. Sedan redovisas tjänstepersonernas och den politiska referensgruppens tankar och erfarenheter. I det tredje och sista kapitlet presenteras reflektioner utifrån redogörelsen och slutsatser dras.

2. Resultatredovisning

I följande kapitel redovisas projektets resultat och olika intressenters tankar om SROI-metodens nytta och användbarhet.

2.1 Projektets innehåll och genomförande

Projektets huvudsakligen innehåll var en utbildning som omfattade sex tillfällen under perioden september 2013 till februari 2014. De deltagande organisationerna disponerade dessutom individuellt stöd av kursledaren, motsvarande tio timmar per organisation. Även projektgruppen deltog under utbildningstillfällena för att få kunskap om metoden och dess användbarhet i praktiken.

De tre första tillfällena bestod av en grundkurs i metoden varav den första innehöll en gemensam introduktion med representanter från den politiska referensgruppen. Utbildningen varvade föreläsningar med dialog och övningar. Mellan utbildningstillfällena följde perioder där deltagarna jobbade på egen hand med analyser av valda delar av sin respektive verksamhet.

Omfattningen av det egna arbetet varierade. Enligt projektplanen beräknades varje organisation behöva lägga ner 100-150 arbetstimmar per person för genomförandet av utbildningen. I uppföljningen redovisas mellan 30-100 timmar avsatta för eget arbetet utöver utbildningstillfällena. Beroende på organisation har deltagarna avsatt arbetstid eller ideell tid.

Under det sista gemensamma utbildningstillfället presenterades analyserna som organisationerna genomfört.

Deltagarna fick då möjlighet att öva på att presentera sin SROI- analys för varandra. Tanken var att de då också skulle få kunskap om hur organisationer är värdeskapande på olika sätt och ge dem möjlighet att diskutera metodens användbarhet.

Utav de åtta organisationer som fick erbjudande om att delta i projektet var det sju stycken som anmälde sitt intresse. I tabell 1 redovisas vilka dessa sju var tillsammans med namnen på de verksamheter som organisationerna valde att analysera. I tabellen visas också vilka som genomfört utbildningen och SROI- analys.

Tabell 1 Redovisning av deltagande organisationer och analyserade verksamheter

Deltagande organisation	Verksamhet som	Genomfört	Genomfört en
-------------------------	----------------	-----------	--------------

	analyserats med SROI-metoden	utbildning	fullständig SROI-analys
Stadsmissionen	Ungdomsprojekt	Ja	Nej
Gula Huset Uddebo	Café Trikåfabriken	Ja	Ja
Folkhögskolan Hässleholmen	Allmän kurs, grundskolenivå	Ja	Ja
Rädda Barnen	Gruppverksamhet för barn och ungdomar	Ja	Ja
Microfonden Väst	Remade4you	Ja	Ja
Mamas Retro	Arbets träning	Ja	Ja
Länsnykterhetsförbundet VG	Stödfunktion för medlemsorganisationer	Ja	Nej

Stadsmissionen har inte avslutat sin analys på grund av tidsbrist. En deltagare ifrån Länsnykterhetsförbundet avslutade utbildningen tidigare av personliga skäl och ytterligare en deltagare från organisationen deltog inte vid alla utbildningstillfällen på grund av sjukdom.

Som ett avslut på projektperioden genomfördes ett slutseminarium då både organisationerna, politiker, tjänstepersoner och utbildningsanordnaren närvarade. Vid detta tillfälle presenterade organisationernas sina SROI-analyser och fick svara på frågor. Sedan fördes en bred diskussion om metodens användbarhet.

2.2 Projektdeltagarnas upplevda nytta

Efter avslutad utbildning fick deltagarna svara på hur de uppfattade nyttan med projektet genom en enkät. Enkätfrågorna redovisas i bilaga 1. Enkäten besvarades anonymt och av de 16 deltagarna besvarade 11 enkäten. Nedan presenteras en sammanfattning av svaren på de frågor som projektgruppen funnit relevanta för projektet.

2.2.1 Projektdeltagarnas upplevda nytta av utbildningen

På frågan om vilken framtida nytta deltagarna tror sig ha av utbildningen har flertalet svarat att de ser metoden som ett verktyg för att förtydliga, beskriva och tänka i effekter. De ser också att metoden ger dem möjlighet att beskriva sin verksamhet och skapa argument för de sociala värden som verksamheten ger. En deltagare skriver:

*Ett nytt tänk! Större förståelse för insatser kopplat till effekter
(Enkät svar)*

2.2.2 Utbildningens påverkan på synen på den egna verksamheten

I enkäten ställdes frågor om hur deltagarna uppfattar att utbildningen påverkat deras syn på den egna verksamheten. Svaren tyder på att utbildningen i alla fall till viss del haft denna form av påverkan, se tabell 2. Beroende på fråga så är det endast en eller två organisationer som svarar ”Ja, till stor del”. De flesta anger svarsalternativet ”Ja, till viss del”.

Tabell 2: Enkätfrågor till deltagande organisationer

Tycker du och/eller din verksamhet att fördjupningskursen gjort	Nej	Ja, till viss del	Ja, till ganska stor del	Ja, till stor del	Ej svar	Totalt

att du/ni...						
... ser verksamheten på ett annat sätt?	2	6	1	1	1	11
... fått syn på nya saker i verksamheten?	0	7	2	1	1	11
... lärt känna verksamheten bättre?	0	5	2	2	2	11
... ser andra möjligheter med verksamheten?	0	5	3	1	2	11
Tabellkommentar: n-tal 11. De mest frekventa svaren markeras med fetstil.						

2.2.3 Metodens användbarhet vid verksamhetsutveckling

På frågan om SROI kommer att kunna användas av organisationerna för verksamhetsutveckling svarar de flesta att de tror det. Ett par deltagare anger dock att de är osäkra eller har svårt att svara på det i dagsläget. Tre av de svarande menar att kunskapen kommer att kunna användas för kommunikation med externa aktörer såsom vid marknadsföring, samverkan med nya parter eller vid kommunikationen med finansiärer. Flera lyfter också fram att metoden kan bidra till att förbättra den interna kommunikationen. En deltagare skriver:

Att sprida SROI-tänkandet i gruppen för att kunna få en djupare diskussion som leder till bättre verksamhet. (Enkät svar)

Flera deltagare svarar att metoden är användbar för verksamhetsutveckling eftersom den styr tanken mot effekter istället för aktiviteter.

2.2.4 Kan SROI-analysen påverka externa aktörers syn på verksamheterna?

På frågan om deltagarna tror att metoden kommer att kunna bidra till att externa aktörer ser på verksamheterna på ett annat sätt svarar de flesta att metoden kan hjälpa dem.

Det kommer att bli lättare att presentera vår verksamhet för aktörer runt omkring. Förhoppningsvis ser de att vår verksamhet är viktig. (Enkät svar)

Att kunna argumentera för de sociala eller mjuka värdena framstår som viktigt för de svarande. Någon lyfter fram att metoden ger en ökad säkerhet och tillförlitlighet när de ska beskriva sin verksamhet.

Informationssamlandet och enkäter ger fakta mer än antaganden. Detta leder till säkerhet, vilket är viktigt i möte med olika aktörer. (Enkät svar)

Några svarar dock ”förhoppningsvis” eller ”vi får hoppas det” och framstår därmed som något mer tveksamma till metodens förmåga att hjälpa dem förändra den bild externa aktörer har av verksamheten.

2.3 Tjänstepersonernas uppfattade nytta

De tjänstepersoner som deltagit vid utbildningstillfällena och följt organisationerna under projekttiden har uppfattat att metoden fungerat för att visa på andra värden än rent ekonomiska. Tjänstepersonerna i projektgruppen menar att deltagarna visat att de efter genomförd utbildning kunnat behärska grunderna i metoden. De anser att organisationerna vid det sista utbildningstillfället visade på

en klart förbättrad förmåga att beskriva och lyfta fram de sociala värdena av sina verksamheter.

Dock menar tjänstepersonerna att det krävts en relativ stor arbetsinsats av projektdeltagarna för att genomföra utbildningen och att denna arbetsinsats måste jämföras med nyttan med att använda metoden. Det finns en farhåga att organisationer många gånger inte kan prioritera att lägga de nödvändiga resurserna utan att metoden är beroende av att Västra Götalandsregionens går in med särskilt stöd.

Tjänstepersonerna framhåller slutligen att det varit värdefullt att de deltagit i utbildningen eftersom det möjliggjort för dem att förstå metoden och kunna se dess möjligheter och begränsningar.

2.4 Den politiska referensgruppens uppfattade nytta

Efter slutseminariet fick de politiska referenspersonerna möjlighet att svara på följande tre frågor:

1. Anser du som förtroendevald att sociala värden eller utfall av social verksamhet behöver mätas?
2. Utifrån den kunskap om metodens SROI som du har idag, ser du att metoden kan fungera som ett underlag för politiska bedömningar/prioriteringar?
3. Utifrån dagens presentationer tycker du att du fått en större förståelse för verksamheternas sociala värden?

Fem personer har svarat på frågorna. En sammanställning av deras svar visar att de anser att det behövs metoder för att mäta sociala värden och utfall av social verksamhet. Några svarar att de ser utfall av sociala värden som en betydelsefull och intressant parameter inför politiska beslut. Någon skriver att genom att mäta via ekonomiska termer kommer ideellt arbete att uppskattas mer vilket gör det lättare att argumentera för verksamheten.

På frågan om SROI metoden kan fungera som ett underlag för politiska bedömningar/prioriteringar är svaren mer skiftande. Några svarar att det behövs jämförbara bedömningspunkter och att SROI kan var en metod bland flera och att det behövs bättre och fler strukturer för jämförelse. Några svarar att det är svårt att överföra social verksamhet till ekonomiska termer och att man bör vara försiktig med när denna metod lämpar sig.

På tredje frågan om de har fått en större förståelse för SROI metoden är svaren mer tveksamma. Majoriteten svarar att de fått något större förståelse för verksamheterna men att de tycker att det varit mycket information och svårt att ta till sig.

3. Diskussion och slutsatser

I detta sista kapitel förs ett resonemang om metodens styrkor och svagheter med utgångspunkt i de olika synpunkter som framkommit i redovisningen ovan. Sedan dras utifrån denna diskussion slutsatser om metodens användbarhet för Västra Götalandsregionen och den sociala ekonomin.

3.1 Tankar om metodens tillförlitlighet och användbarhet

Anledningen till att pilotprojektet startades var behovet av en metod som klarar av att värdera verksamheter med kulturella och/eller sociala mål. Det fanns en önskan att kunna beskriva och mäta effekter såsom ”ökad självkänsla” eller ”ökad delaktighet” och ge dem samma vikt som andra, exempelvis ekonomiska, värden.

Som redovisats ovan innebar SROI-metoden att målgruppen själv fick bedöma om effekterna inträffat och vilka värden de i så fall hade. Det faktum att värderingen görs av de individer som är tänkta att påverkas skapar möjlighet att kritisera metoden för att inte vara tillförlitlig eftersom dessa individer inte antas kunna göra en objektiv, och därmed sann, bedömning av värdet. Dock bör frågan ställas om inte värden i den sociala dimensionen ofta kommer vara beroende av att den som ska påverkas ombeds att svara på huruvida de upplever förändringen eller inte. Att ifrågasätta metodens subjektiva inslag blir därför lätt ett ifrågasättande av mätningen av sociala värden som idé.

Att värdena uppskattas av målgrupperna själva skapar dock en begränsning i metodens användbarhet när det kommer till möjligheter att göra jämförelser. Eftersom verksamheterna i grunden är så olika och att värderingen är subjektiv så skapar metoden *inte* resultat som är jämförbara *mellan* olika verksamheter. Såsom metoden är applicerad inom ramen för detta projekt blir således inte ett SROI-värde jämförbart med ett annat. Metoden fungerar alltså inte som grund för att fatta politiska beslut som handlar om att prioritera mellan finansiering av olika verksamheter inom den sociala ekonomin. Denna poäng är viktig att minnas.

Ett annat tillförlitlighetsproblem som också är relevant att belysa handlar om beroendeförhållandet mellan aktörerna. Eftersom den ideella organisationen får ekonomiska medel av den offentliga aktören finns ett beroendeförhållande dem emellan. Om SROI ska användas som ett kontrollinstrument kan dess tillförlitlighet behöva ifrågasättas. På grund av den ideella organisationens beroendeförhållande till den offentliga aktören finns ett incitament att överdriva den påverkan som verksamheterna har. Detta kan göra mätningen av de sociala värdena osäker, i alla fall på det sätt som SROI använts inom ramen för detta projekt.

Slutligen kan det sägas framkomma i redovisningen ovan att mätning av sociala värden och social påverkan är en komplicerad och resurskrävande uppgift. Användandet av metoden bedöms ha varit ganska resurskrävande. På grund av detta är SROI antagligen inte en metod som kan tillämpas på alla projekt och verksamheter som Västra Götalandsregionen finansierar. Det kommer antagligen att behövas extra stöd i form av utbildning och handledning för att kunna genomföra metoden i sin helhet. Den förväntade nyttan med att använda metoden måste vid varje tillfälle ställas till de resurser som krävs för att genomföra den.

3.2 Måluppfyllelseanalys och slutsatser

I detta avsnitt diskuteras måluppfyllelsen. Stycket är indelat i tre avsnitt motsvarande de tre frågeställningar som inledningsvis formulerades i rapporten. Därefter presenteras rapportens sista avsnitt i vilket projektgruppens slutsatser tydliggörs.

3.2.1 Har projektet gett ny kunskap om att mäta sociala värden?

Projektet har nått målet om att ge ny kunskap om att mäta sociala värden. Både tjänstepersoner och representanter för den sociala ekonomin har fått en ökad kunskap om möjligheterna och svårigheterna med att mäta sociala värden. Utbildningen var av god kvalitet och uppskattad av dem som fick möjlighet att gå den.

3.2.2 Är SROI en lämplig metod för verksamhetsutveckling för social ekonomi?

Målet att testa ett verktyg för verksamhetsutveckling för social ekonomi är i och med projektets genomförande uppnått. Ovanstående redovisning har visat på att metoden fungerar för verksamhetsutveckling inom organisationer i den sociala ekonomin men att det krävs ganska stora resurser för att klara av att genomföra den i sin helhet. Någon form av stöd bedöms vara nödvändig.

3.2.3 Är SROI en lämplig metod för att mäta sociala värden?

Målet var att testa om metoden fungerar. Eftersom projektet är avslutat och genomfört i enlighet med planen kan målet sägas vara nått. Dock är det svårare att ge ett tydligt svar på om SROI är en *lämplig* metod för att mäta sociala värden. Ovanstående analys pekar mot vissa fördelar och vissa risker. Nedan listas dessa i punktform.

Fördelar med SROI

- Är en etablerad metod på europeisk nivå för att mäta sociala värden.
- Sätter fokus på sociala effekter – de som alltid inte syns i traditionell redovisning.
- Försöker beskriva den sociala ekonomins värde i ekonomiska termer
- Ger ett brukarperspektiv.
- Ger en struktur för att beskriva en komplex verksamhet.
- Kan fungera som ett verktyg för intern styrning.
- Kan fungera för att förmedla en verksamhets värde och innehåll till externa aktörer.

Nackdelar med SROI

- Kan vara resurskrävande eftersom metoden är omfattande och relativt komplicerad att använda.
- Värderingen av de sociala värdena görs av brukarna vilket innebär att de alltid kommer att kunna ifrågasättas eftersom de är subjektiva.
- Fungerar sämre som kontrollinstrument eftersom det finns ett beroendeförhållande mellan finansärer och den sociala ekonomin vilket riskerar att skapa incitament för att överdriva effekter.
- SROI-värdet går inte att användas som grund för att jämföra och prioritera mellan olika verksamheter. Finns inte denna medvetenhet kan SROI-värdet missbrukas.

3.2.4 Projektgruppens slutsatser

Den projektgrupp som arbetat med projektet representerar fyra olika kanslier inom Västra Götalandsregionen. Nedan listas projektgruppens slutsatser i punktform.

- **Vi ser en möjlighet att använda SROI**

När syftet är verksamhetsutveckling och när möjlighet finns att ge extra stöd är SROI en användbar metod. Den kan då uppfylla ett lärandesyfte för organisationer inom den sociala ekonomin genom att skapa en större förståelse för den egna verksamheten vilket i förlängningen kan leda till verksamhetsförbättringar. Detta kan gynna utvecklingen av den sociala ekonomin och därmed Västra Götaland.

- **Vi ser att SROI *inte* är en lämplig metod**

När syftet är att kontrollera en verksamhets resultat eller att skapa ett beslutsunderlag för att göra prioriteringar mellan olika verksamheter att finansiera är SROI inte någon lämplig metod eftersom SROI-värdena inte är jämförbara.

- **Vi ser att det finns en risk att metoden missbrukas**

Metoden skapar, genom sitt SROI-värde, ett enkelt verktyg för kommunikation kring en verksamhets värde. Detta värde är lätt att använda och sprida. Det finns i det politiska systemet behov av beslutsunderlag som gör tydliga analyser. Vi ser en risk för missbruk av SROI-värdet om det används för jämförande analyser och som grund för prioriteringar.

- **Vi ser att syftet måste styra val av metod**

Genom projektets genomförande har det synliggjorts att *syftet* med att mäta sociala värden är viktigt för att kunna svara på vilken metod som är lämplig. Valet av metod är inte bara en fråga om *hur* sociala värden ska mätas utan den första frågan som måste besvaras är *varför* vi ska mäta sociala värden. Olika syften ger olika svar på om en metod är lämplig eller ej. De kanslier som har arbetat med projektet är olika och har olika behov av utvärderingsmetoder. Därför är det också svårt att ge ett entydigt svar om metodens lämplighet. I bilaga 2 redogörs för hur de olika kanslierna arbetar. Denna sammanställning, tillsammans med föreliggande rapport, kan fungera som ett underlag för fortsatta diskussioner om SROI-metodens lämplighet.

- **Vi ser att mer kunskap är nödvändig**

Projektet har testat en enskild metod för att mäta sociala värden. Vi ser att mer kunskap är nödvändig. En metod kan aldrig förväntas fylla alla behov. En bredd i angreppssätt och metoder samt en levande diskussion om hur den sociala dimensionen kan synliggöras i det politiska samtalet är viktigt.

Bilaga 1: Utvärderingsfrågor

1. Fördjupningskursen har bestått av totalt sex gemensamma utbildningsdagar. Vilka av dessa har du deltagit vid? Ange med siffror, ex ”Dag 1, 2, 3 och 5”.
2. Ungefär hur många timmar har du fram till och med sista kurstillfälle lagt på eget arbete med er SROI-analys, det vill säga timmar för eget arbete eller arbete i gruppen? Räkna inte tiden som du lagt under de gemensamma utbildningsdagarna.
3. Den tid du lagt på fördjupningskursen (den du angivit i fråga 1 och 2) kan betraktas både som arbetstid och något som görs på fritiden vid sidan av arbetet. Hur många procent av den tid du totalt lagt på kursen betraktar du som arbetstid?
4. Hur upplever du din förståelse av SROI som helhet (innebörden och tillämpningen)?
5. Hur säker/osäker känner du dig just nu i att göra en hel SROI-analys på egen hand?
6. Vi har en följdfråga till ditt svar på fråga 5. Om du markerat något av de tre första alternativen: vad tycker du behöver förändras i kursen för att du istället skulle känna dig ”Ganska säker”? Om du ringat in ”Ganska säker”: vad tycker du behöver förändras i kursen för att du istället skulle känna dig ”Säker”? Om du ringat in ”Säker”: lämna raderna tomma.
7. Vad är ditt generella intryck av kursen totalt sett?
8. Hur har du upplevt föreläsningsbilder och kursbok?
9. Hur upplever du de Excel-mallar du använt under kursens gång? Är det något du saknar och/eller något som bör ändras i Excelmallarna?
10. Hur har du upplevt kursledarens förmåga att förmedla innebörden och tillämpningen av SROI?
11. Har kursen hanterat frågor som rör jämställdhet och tillgänglighet på ett bra sätt, det vill säga har du exempelvis fått tillräckligt talutrymme, har hänsyn tagits till eventuella hinder som du har, har jämlika exempel används etcetera?
12. Har du någon gång under kursens gång känt dig diskriminerad?
13. Hur har du upplevt tempot i kursen? Dels under respektive kursdag: Dels antalet dagar mellan kursdagarna:
14. Finns det något i kursen du tycker vi bör ändra (utöver sådant du redan nämnt)? I så fall vad och på vilket sätt?
15. Finns det något i kursen som varit väldigt bra och som vi absolut inte skall ändra på? I så fall vad?

16. Vilken framtida nytta, om någon, tror du framför allt att du kommer ha av det du lärt dig under fördjupningskursen?

17. Tycker du och/eller din verksamhet att fördjupningskursen gjort att du/ni...
...ser verksamheten på ett annat sätt?
...fått syn på nya saker i verksamheten?
...lärt känna verksamheten bättre?
...ser andra möjligheter med verksamheten?

18. Tycker du att du och din verksamhet har användningen av era ökade SROI-kunskap vid framtida verksamhetsutveckling? I så fall hur?

19. Tycker du att SROI kan bidra till att aktörer omkring er (som deltagare, anhöriga, politiker, myndigheter och företag) ser er verksamhet på ett annat sätt? I så fall hur?

20. Tycker du att utfallet av er SROI-analys är användbart för er för att se sammanhang med andra aktörer samt motivera ert bidrag till välfärden? I så fall hur?

21. Uppfyllde kursen dina förväntningar?
Om du svarat "Nej", eller "Ja, till viss del", vad var det som saknades?

Bilaga 2: Kansliernas nuvarande uppföljnings- och utvärderingsarbete

Samtliga nämnder begär i dag in lägesrapporter för beviljade projekt vilket ger möjlighet att tillgodose att projektplan/budget och förväntade resultat följs upp. Därutöver har sekretariatet olika inriktning på sina uppföljningar och utvärderingar. Nedan beskrivs dessa inriktningar översiktligt.

Regionutvecklingssekretariatet

Samtliga projekt som regionutvecklingsnämnden medfinansierar följs upp i förhållande till de mål och förväntat resultat som anges i beslutet samt hur insatsen ställer sig i förhållande till aktuella styrdokument och nämndens budget. Det finns framtagna resultatindikatorer kopplade till Västra Götaland 2020 som beslutades av regionutvecklingsnämnden i januari 2014. Vidare genomförs utvärderingar av alla program samt ett urval av andra insatser som projekt och verksamheter. Utvärderingarna beställs och genomförs av utvärderare för att få en oberoende syn på en insats utveckling och resultat. Sedan hösten 2013 finns ett ramavtal med ett antal konsulter som ska användas i samband med utvärdering. Flertalet av de utvärderingar som genomförts har haft fokus på såväl processen som resultat och effekter. Djupare uppföljning genomförs också, i huvudsak av enheten för analys och uppföljning, av ett urval av projekt och verksamheter.

I genomförda resultat- och effektutvärderingar belyser utvärderarna i första hand de effekter som förväntas enligt beslutet av insatsen och berört program. Exempel där den sociala dimensionen har belysts är i följeforskningen av programmet för socialt entreprenörskap som genomfördes i huvudsak under år 2011. Programmets effekter beskrevs i utvärderingen utifrån dimensionerna demokrati, social, ekonomisk respektive ekologisk.

I den projektansökan som används ska sökande bland annat ange projektets mål samt förväntade långsiktiga effekter. I samband med effekter ska projektet även förklara på vilket sätt de bidrar till detta. Det finns härmed en möjlighet för sökande att lyfta de långsiktiga effekter i form av till exempel sociala värden som de önskar och som också ska presenteras i den slutrapport som sedan lämnas.

Sedan 2009 arbetar sekretariatet efter en modell för lärande uppföljning och utvärdering. Modellen togs fram för att skapa en ökad systematik då regionutvecklingsnämnden medfinansierar ett stort antal projekt och verksamheter. I modellen anges till exempel att program bör föregås av en konsekvensanalys utifrån ett jämställdhets-, mångfalds- respektive miljöperspektiv. Vidare var syftet med modellen att öka lärande kopplat till uppföljning och utvärdering. Sedan år 2013 är modellen under utveckling med syftet att inkludera metoder, dvs. hur insatser bör utvärderas, samt öka fokus på lärandet.

Folkhälsokommitténs sekretariat

Folkhälsokommitténs sekretariat arbetar med externa utvärderingar av större projekt men även med olika ekonomiska metoder såsom socioekonomiska kalkyler och hälsoekonomiska beräkningsmodeller. Socioekonomiska kalkyler som visar de stora samhällskostnaderna för utanförskap (framtaget av

nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog) vilka kan undvikas om man vidtar nödvändiga förebyggande insatser. Hälsoekonomiska metoder syftar till att analysera vilka av två eller flera alternativa insatser som är mest kostnadseffektiva. Hälsoekonomiska metoder svarar upp mot de frågor som socioekonomiska beräkningar lämnar obesvarade som; Vad vet vi om insatsernas hälsoeffekt? Hur länge kvarstår effekten? och Vad kostar olika insatser? Hälsoekonomiska metoder kan komma att ligga som en grund för de sociala investeringar som ska göras inom ramen för Samling för social hållbarhet. Ekonomiska synsätt och metoder hjälper till att avgöra vilka insatser som bör prioriteras om tillgängliga resurser ska åstadkomma mesta möjliga hälsa eller största möjliga nytta för befolkningen.

Ett annat verktyg för att förstå, utveckla och utvärdera föreningslivet är metoden Självvärdering, som organisationer själva kan arbeta med. Metoden är ett systematiskt verktyg för verksamhetsutveckling och utvärdering. Metoden Självvärdering täcker in verksamhetens förutsättningar, genomförande och resultat/effekter för brukare, personal och organisation. Självvärdering används för egenutvärdering men även för att reflektera över kvaliteten i verksamheten för att arbeta vidare med utveckling.

Socioekonomiska kalkyler/hälsoekonomiska metoder och självvärdering kan inte användas för att mäta sociala värden såsom SROI gör.

Kultursekretariatet

Kultursekretariatet har en arbetsgrupp för analys och utvärdering som ansvarar för att koordinera uppföljning och föreslå utvärderingar. Under 2014 kommer ett utvecklingsarbete att påbörjas för att föreslå en struktur för att ett systematiskt arbetssätt för att utvärdera effekter av kulturpolitiken. Effektutvärderingar är ett utvecklingsområde inom kulturpolitiken.

De flesta scenkonstinstitutioner och museer som får statliga medel redovisar årligen genomförda aktiviteter i Kulturdatabasen. Kultursekretariatet utvärderar resultat och effekter av de nationella uppdragen. Kulturverksamheter med långsiktiga uppdrag rapporterar in statistik till ansvariga myndigheter och kultursekretariatet tar del av dessa utvärderingar.

Projekt inom ramen för Västra Götalandsregionens Kulturpolitiska handlingsprogram utvärderas löpande. Inom handlingsprogrammet Kulturella och kreativa näringar utvärderas till exempel projektet ”Kreativa Kraftfält” i Skaraborg. Den metod som tillämpas har utvecklats av kulturekonomen Pier Luigi Sacco från IULM universitetet i Milano. Metoden bidrar till att kartlägga och analysera kulturella resurser och dess betydelse för tillväxt och utveckling. Metoden kan på så vis stärka kulturens betydelse för samhällsutveckling och hälsa.

Ofta handlar kultur om kvalitativa värden som är svåra att mäta och SROI kan därför bidra till att utveckla utvärderingsmetoder även inom kulturområdet.

Rättighetskommitténs kansli

Kommittén för rättighetsfrågors arbete med den ideella sektorn bygger både på samråd och på medelstildelning. Syftet är att ge invånarna möjligheter att dela

med sig av tankar om hur samhällsservicen fungerar och hur deras rättigheter beaktas. Det är alltså i stor utsträckning fråga om en process att inhämta kunskap, vars effekter i första hand ger kommittén möjlighet att fånga upp och kommunicera invånarnas behov till regionorganisationen i övrigt. En effektutvärdering av denna typ av verksamhet måste därför fokuseras på vad som sker inom Västra Götalandsregionen.

Kommittén ger även organisationsstödet till regionala handikapp- och patientorganisationer. Förutom årlig uppföljning görs en fördjupad uppföljning var tredje år då mer specifika frågor ställs till verksamheterna.

Ett kontinuerligt självvärderingsarbete sker internt på kansliet och i dialog med representanter för den ideella sektorns organisationer och utgör på så vis kärnan i kansliets utvärderingsarbete.